

Uttalanden angående lämpligheten av kontakter mellan domstol och läkare med anledning av till rätten ingivna läkarintyg

Anmälan

AA framförde i en anmälan klagomål mot tingsfiskalen BB vid Göteborgs tingsrätt. Han var bl.a. missnöjd med hur hon hade handlagt en begäran från honom om att ställa in en huvudförhandling.

Utredningen

Handlingar i tingsrättens mål nr T 6377-05, T 8431-05 och FT 1338-06 hämtades in och granskades. Av de inhämtade handlingarna framgick bl.a. följande.

I målen T 6377-05 och FT 1338-06 skulle huvudförhandling hållas den 29 november 2006. AA var käreande i det förstnämnda målet och svarande i det andra. Den 23 november ringde AA till tingsrätten och uppgav att han var sjuk och därför inte kunde inställa sig till huvud-förhandlingen. Han uppmanades att komma in med ett läkarintyg som utvisade detta. Ett läkarintyg inkom den 27 november. Samma dag ringde BB till den läkare som utfärdat intyget. I samband därmed upprättade hon en tjänsteanteckning av vilken det framgick att läkaren under samtalet beskrev AA:s symtom, behandling och tidigare kontakter med läkaren.

Ärendet remitterades till tingsrätten för yttrande och upplysningar om vilka överväganden som föranledde telefonsamtalet till läkaren.

Tingsrätten (lagmannen CC) kom in med ett remissvar, till vilket var fogat ett yttrande av BB.

BB uppgav följande.

Undertecknad har handlagt vissa av de mål som anges i anmälan, bl.a. FT 1338-06 och T 6377-05, vilka var utsatta till huvudförhandling den 29 november 2006. Vad gäller de överväganden som föranledde telefonsamtalet till läkaren anförs följande.

AA kontaktade avdelningen på torsdagen den 23 november 2006 och uppgav att han var sjuk och önskade att förhandlingarna den 29 november 2006 skulle ställas in. Han uppmanades då att snarast möjligt inkomma med ett läkarintyg som uppvisade att hans sjukdom förhindrade honom från att närvara vid förhandlingen. På eftermiddagen den 27 november 2006 faxade AA ett intyg benämnt "Försäkringskassan, Medicinskt underlag – för bedömning av rätt till sjukpenning

och eventuellt behov av rehabilitering” till tingsrätten och begärde att förhandlingarna skulle ställas in. Intyget var mycket kortfattat och var, enligt uppgift i intyget, upprättat med stöd av en telefonkontakt den 30 oktober 2006 och journaluppgifter den 15 maj 2006. Det framgick att AA var sjukskriven från den 1 november 2006 till den 15 januari 2007. Intyget var undertecknat av läkaren den 30 oktober 2006.

Efter att ha tagit del av intyget gjordes den bedömningen att förhandlingarna inte skulle ställas in. Eftersom tiden fram till förhandlingsdagen var knapp fanns det inte tid att förelägga AA att inkomma med ett nytt intyg. Som en sista utväg för att utreda om det ändå var så att AA:s tillstånd förhindrade honom från att närvara vid förhandlingarna togs en kontakt med den läkare som undertecknat intyget. Syftet med kontakten var att läkaren skulle kunna förklara innehållet i intyget. Att på detta sätt klargöra innehåll i ingivna läkarintyg är ett vid tingsrätten allmänt vedertaget förfaringsätt i dylika situationer. Undertecknad frågade läkaren om denne ansåg att AA:s hälsotillstånd förhindrade honom från att närvara vid förhandlingar i tingsrätten. Läkaren uppgav i huvudsak det som antecknats i tjänsteanteckningen. Läkarens uppgifter förändrade inte den ursprungliga bedömningen att AA inte hade laga förfall för att utebli från förhandlingarna. Beslut fattades att förhandlingarna inte skulle ställas in, vilket AA informerades om såväl muntligen som skriftligen den 28 november 2006.

Sammanfattningsvis kontaktades läkaren som en sista utväg för att utreda om AA hade laga förfall för att utebli från de utsatta huvudförhandlingarna. Det andra alternativet hade varit att direkt avslå AA:s begäran om att förhandlingarna skulle ställas in.

CC anförde i huvudsak följande.

De läkarintyg som åberopas till stöd för att inställelse till en förhandling inte kan ske på grund av sjukdom är sällan utformade med sikte på just den situationen utan utgör ett underlag för bedömningen av rätten till sjukpenning. Det läkarintyg som är aktuellt i detta ärende är av sistnämnda slag. Det kan då enligt tingsrättens mening inte föreligga något hinder för domstolen att kontrollera om sjukdomstillståndet hindrar också inställelse till en förhandling. Det bör därvid vara tillräckligt att läkarens uppfattning i just den frågan antecknas.

I förevarande fall har flera uppgifter antecknats. Läkaren har vid telefonsamtalet uppenbarligen inte lämnat ett direkt svar på den ställda frågan om sjukdomstillståndet utgjorde hinder för inställelse till en förhandling utan har upprepat vad som framgår av intyget. I den situationen måste det ha framstått som naturligt att skriva ned det som sades trots att uppgifterna i fråga om sjukdomstillståndet är desamma som framgår av läkarintyget. Tingsrätten kan inte finna att tjänsteanteckningen som sådan brutit mot någon sekretessregel eller är felaktig ur någon annan synpunkt.

I ett beslut den 9 maj 2008 anförde *chefsJO Melin* följande.

Bedömning

Enligt 32 kap. 4 § första stycket rättegångsbalken (RB) ska rätten, om den före ett sammanträde finner att det föreligger en omständighet som kan antas utgöra hinder för förhandlingens hållande, bestämma ny tid för förhandlingen. Av samma bestämmelses andra stycke följer bl.a. att part som får kännedom om en omständighet av det slaget är skyldig att omedelbart anmäla detta till domstolen. Domstolen måste med anledning av en sådan anmälan fatta beslut i frågan om förhandlingen ska ställas in eller inte (se NJA 1982 s. 775).

Om det är sannolikt att den som underlåtit att enligt rättens beslut infinna sig vid rätten eller i övrigt fullgöra något i rättegången har laga förfall för sin underlåtenhet, ska denna, enligt 32 kap. 6 § första stycket RB, inte leda till någon påföljd för honom eller på annat sätt läggas honom till last i rättegång en. Om det på grund av någon särskild omständighet kan antas att det föreligger laga förfall ska, enligt andra stycket, den som gjort sig skyldig till underlåtenheten beredas tillfälle att komma in med utredning om detta. Rätten ska därvid skjuta upp frågan om utdömmande av påföljd eller om annan åtgärd på grund av underlåtenheten.

Det är inte meningen att den nyss nämnda bestämmelsen ska leda till ett formbundet system med t.ex. skriftliga förelägganden. Kravet på att den det gäller ska beredas tillfälle att komma in med utredning är uppfyllt redan genom att han eller hon av domstolspersonal per telefon uppmanas att sända in t.ex. ett läkarintyg. Den tid inom vilken den förelagde har att prestera den begärda utredningen bör regelmässigt inte bestämmas till mer än två eller tre dagar. Även om bestämmelsen i andra stycket enligt sin ordalydelse gäller i en situation där underlåtenheten redan har inträffat, ska den tillämpas också beträffande den som i förväg meddelar att han inte kan inställa sig till en förhandling och därvid åberopar laga förfall (se prop. 1986/87:89 s. 168 f.).

Laga förfall definieras enligt 32 kap. 8 § RB som att någon genom avbrott i allmänna samfärdseln, sjukdom eller annan omständighet som han inte bort förutse eller rätten annars finner utgöra giltig ursäkt, hindrats att fullgöra vad honom ålegat. Av lagtexten torde framgå att som laga förfall kan godtas inte endast absoluta hinder utan varje omständighet av den beskaffenheten att det inte skäligen kan krävas att parten ska infinna sig till en förhandling eller på annat sätt vara verksam i rättegången. Bevisning rörande en sjukdom utgörs naturligtvis i de flesta fall av läkarintyg (Fitger, Rättegångsbalken, del 2, s. 32:22 f.). Om det i intyget anges en diagnos varav framgår att en inställelse inte kan ske, eller åtminstone inte skäligen kan begäras, bör detta i regel godtas som tillräcklig bevisning (NJA 1999 s. 715). Förekommer anledning att misstänka att en part som gör gällande laga förfall söker att förhålla rättegången kan det vara skäl att ställa större krav på vad som ska godtas som tillräcklig bevisning (NJA 2001 s. 667).

Av utredningen har framkommit att BB, efter att ha tagit del av det av AA ingivna läkarintyget, gjorde bedömningen att det inte fanns anledning att bifalla dennes begäran om att ställa in den huvudförhandling som var utsatt att börja två dagar senare. I syfte att försäkra sig om att AA:s tillstånd ändå inte var sådant att det var omöjligt för honom att delta i huvudförhandlingen ringde hon upp den läkare som utfärdat intyget och antecknade de uppgifter som läkaren lämnade.

BB har uppgett att det vid Göteborgs tingsrätt är ett vedertaget förfarande att – när det finns behov av att klargöra innehållet i ett läkarintyg – ta kontakt med den läkare som utfärdat intyget. Det finns anledning att tro att liknande förfaranden förekommer även vid andra domstolar i landet. Jag vill med anledning därav framhålla följande.

Enligt 7 kap. 1 c § sekretesslagen (1980:100) gäller – utom i fall som här saknar intresse – sekretess inom hälso- och sjukvården för uppgift om enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till den enskilde lider men. Skaderekvisitet är således omvänt, vilket innebär att det råder en presumtion för sekretess. I 14 kap. 1–3 §§ sekretesslagen finns vissa generella begränsningar i sekretessen. Såvitt här är av intresse gäller enligt 14 kap. 1 § sekretesslagen att en sekretessbelagd uppgift kan lämnas till en annan myndighet om uppgiftsskyldigheten följer av lag eller förordning. I 14 kap. 4 § sekretesslagen anges att sekretess till skydd för enskild, med vissa här inte relevanta undantag, inte gäller i förhållande till den enskilde själv och att sekretessen helt eller delvis kan efterges av honom eller henne.

Det finns inte någon bestämmelse med innebörden att en läkare, som utfärdat ett intyg som part eller annan åberopar för att göra sannolikt att han eller hon har laga förfall för att infinna sig vid rätten eller i övrigt fullgöra något i rättegången, är skyldig att till domstol lämna uppgifter om den patient som avses i intyget. I ett sådant fall råder således inom hälso- och sjukvården, även i förhållande till domstol såvitt inte den enskilde eftergett sekretessen, en presumtion för att uppgifter om den enskildes hälsotillstånd omfattas av sekretess.

Det kan förvisso hävdas att en läkare är skyldig att känna till de aktuella sekretessbestämmelserna. Det förefaller likväl rimligt att anta att en läkare, ställd inför en förfrågan från en domstol vid ett telefonsamtal då inte något egentligt utrymme för eftertanke ges, kan komma att lämna ytterligare uppgifter om sin patient, t.ex. av det skälet att läkaren anser att han eller hon bör bistå domstolen eller till och med uppfattar sig ha en skyldighet att ge mera fullödlig information. Jag anser därför att det generellt finns anledning att från domstolens sida vara restriktiv när det gäller kontakter med läkare i frågor rörande enskilds hälsotillstånd. Enligt min uppfattning bör domstolen vidare, om kontakt ändå tas, inledningsvis klargöra för läkaren att domstolen är medveten om att läkaren inte kan lämna sådana uppgifter om den enskilde för vilka sekretess råder.

Tingsrätten har ansett att det inte kan föreligga något hinder mot att efterhöra läkarens uppfattning i frågan om den enskildes hälsotillstånd är sådant att det omöjliggör deltagande i en förhandling.

Jag kan i princip instämma i detta. Det finns emellertid en risk för att även en fråga om huruvida patienten är förhindrad att delta i en förhandling kan förmå en läkare att motivera sitt ställningstagande genom att lämna sådana ytterligare uppgifter om den enskildes hälsotillstånd som inte framgår av intyget och som därmed kan vara sekretessbelagda. Min uppfattning är därför att det finns anledning för domstolen att vara restriktiv även med att ställa en sådan fråga. Det är i vart fall angeläget att det i ett sådant fall klargörs att domstolen inte begär annat än läkarens bedömning i frågan om hinder.

En domstol måste givetvis också kunna kontakta en läkare för att få en medicinsk term förklarad, om inte upplysning om innebörden av en sådan kan fås på annat sätt.

Vid tillämpning av bestämmelserna i 32 kap. RB bör i normalfallet kontakter mellan domstolarna och intygsutfärdande läkare kunna undvikas. Det är, som framgått, den som påstår sig vara sjuk som har bevisbördan för detta. I många fall torde vad som framgår av ett läkarintyg vara tillräckligt för att det ska vara sannolikt att den som intyget avser har laga förfall. Om domstolen inte anser att så är fallet men det ändå kan antas att laga förfall föreligger ska domstolen – lämpligen per telefon – bereda den som ska inställa sig tillfälle att inom viss kortare tid inkomma med ytterligare utredning. För det fall, slutligen, att det trots läkarintyg inte ens kan antas att den som ska inställa sig har laga förfall ska domstolen naturligtvis utgå från att sådant förfall inte föreligger.

Sammanfattningsvis är det således min uppfattning att domstolen – när ett läkarintyg ges in av någon som ska infinna sig vid rätten eller i övrigt fullgöra något i rättegången – bör eftersträva att ta ställning i frågan om laga förfall utan föregående kontakt med den läkare som utfärdat intyget. Om det undantagsvis bedöms nödvändigt att domstolen kontaktar läkaren för att be denne komplettera uppgifterna i intyget med ett besked om huruvida patienten är i stånd att närvara vid en förhandling, är det angeläget att det görs tydligt att det endast är ett ställningstagande i den saken som efterfrågas.

När det gäller tingsrättens handlande i det aktuella målet har BB uppgett att anledningen till att hon ringde upp läkaren var att det på grund av den korta tid, knappt två dagar, som återstod innan förhandlingen skulle påbörjas inte var möjligt att förelägga AA att inkomma med ytterligare utredning i frågan om han hade laga förfall. Jag utgår därför från att hon om tiden inte varit så knapp i stället, i enlighet med de bestämmelser jag nyss redogjort för, hade berett AA tillfälle att komma in med ytterligare utredning. Om tiden var tillräcklig för ett sådant föreläggande eller inte är ytterst en bedömningsfråga och jag finner inte skäl att uttala någon kritik i den saken. Jag vill emellertid åter erinra om att ett sådant föreläggande mycket väl kan meddelas muntligen och därefter dokumenteras i akten.

BB har vidare uppgett att den fråga hon ställde till läkaren var om AA:s hälsotillstånd hindrade honom från att närvara vid förhandlingen. Av tjänsteanteckningen framgår emellertid att läkaren, som tingsrätten anför, inte lämnade ett direkt svar på den frågan. I stället lämnade han, som BB angett i protokoll med beslut att inte ställa in den aktuella huvudförhandlingen, närmare uppgifter om AA:s situation. Det inträffade visar, enligt min uppfattning, på de svårigheter som lätt kan uppstå när domstolen kontaktar en läkare med anledning av ett ingivet läkarintyg. Jag vill emellertid framhålla att jag inte funnit anledning att anta att läkaren genom de uppgifter han lämnade gjorde sig skyldig till brott.